

Зінчук Л. А., Тимофієва М. Т.

Буковинський державний медичний університет

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ПЕРШОГО КУРСУ

Активність, як цілеспрямована, інтенсивна діяльність розглядається сучасними педагогами і психологами як головна, пріоритетна передумова творчого й повноцінного навчання. Треба навчати студента орієнтуватися в потоці інформації, самостійно поповнювати свої знання, виявляти творчий підхід до розв'язання навчально-пізнавальних завдань. Цю роль виконує пізнавальна активність.

В наш час можна спостерігати зростання все більшої кількості студентів, особливо першокурсників, у яких існують багато труднощів у навчанні, більшість з яких пов'язані з недостатнім рівнем розвитку їх пізнавальної активності. Відсутність пізнавальної активності в сучасних студентів, як відомо, є однією, а іноді й основною причиною їх неуспішності, яка проявляється у низькому рівні володіння вміннями планувати, організувати і контролювати пізнавальні дії. Г. Ващенко писав, що «людина мислить і творить остільки, оскільки вона вільна й активна. З падінням активності занепадає й процес мислення і творчої фантазії» [1].

Проблема пізнавальної активності є однією з основних проблем як навчання, так і освіти особистості. Вивчення якої дозволяє знайти відповіді на найважливіші запитання психології та педагогіки, таких як: формування мотивації до навчання, потреби у знаннях, вміння вчитись і мислити, розвитку пізнавальних інтересів, самостійності, глибини і міцності знань, визначення рівнів розумового розвитку учнів тощо.

Активізація пізнавальної активності студентів була і залишається найбільш актуальною проблемою педагогіки і психології. Про необхідність розвитку в особистості пізнавальної активності підкреслюють у своїх наукових працях багато вітчизняних і зарубіжних психологів і педагогів Л. П. Аристова, А. І. Архипов, Д. Е. Бауман, Н. А. Беляєва, Д. Б. Боговяленська, В. Б. Бондаревський, Л. І. Божович, Ш. І. Ганелін, І. Г. Гоман, В. В. Давидов, Н. Г. Дайрі, М. І. Єникеев, Л. В. Занков, Р. Ігнатова, Я. А. Коменский, М. М. Левіна, І. Я. Лернер, М. І. Лісна, В. І. Лозова, А. М. Матюшкін, М. Ф. Морозов, Н. Г. Морозова, А. І. Остапенко, В. Ф. Паламарчук, Й. Г. Песталоцці, П. І. Підкасистий, М. М. Скаткін, В. І. Смагін, К. Д. Ушинський, Л. М. Фрідмана, Т. І. Шамова, Г. І. Щукіна та ін. Більшість з них розглядають пізнавальну активність як джерело самостійного здобуття знань, що підвищує інтенсивність розумової роботи, мобілізує увагу, знімає втому та сприяє підвищенню якості засвоєваних знань, їх розширенню і поглибленню.

З психологічної точки зору пізнавальна активність – це міра розумового зусилля, яка спрямована на задоволення пізнавального інтересу, вона відображає таку складову мотиваційної сфери особистості учня, як спрямованість [4].

С. Л. Рубінштейн розглядає проблему спрямованості особистості та питання формування потреб, інтересів, ідеалів в їх діалектичній єдності [4]. Людину характеризу-

ють стійкі постійні мотиви, їх відносна незалежність від змін зовнішніх обставин. Тому спрямованість визначає загальне домінуюче відношення до пізнавальної діяльності, бо відбиває певну систему поглядів, інтересів, ідеалів, а не окремі прагнення.

Загалом, аналіз літературних джерел показує, що в психолого-педагогічній літературі існують різні підходи до розуміння сутності пізнавальної активності: одні дослідники розглядають її як діяльність (М. А. Данилов, О. В. Коротаєва, М. І. Лісна, Г. В. Пугач та ін.), другі – як якість, особистісне утворення (І. А. Репковець, Г. І. Щукіна, З. А. Абасов, К. О. Абульханова-Славська та ін.), треті – (Т. І. Шамова, Р. С. Черкасов та М. М. Скаткін та ін.) вважають, що пізнавальну активність необхідно розглядати і як ціль діяльності, і як засіб її досягнення, і як результат. Саме останнє розуміння сутності пізнавальної активності студентів, на нашу думку, є найбільш прийнятним.

Все вищезазначене дозволяє охарактеризувати пізнавальну активність як властивість особистості, яка набувається, закріплюється і розвивається в організованому процесі пізнавальної діяльності, відбивається в потребах і прагненні до пізнавальної діяльності. Рівень пізнавальної активності характеризує потребнісно-мотиваційну сферу життєдіяльності індивіда.

Мета нашого дослідження полягала у вивченні особливостей взаємозв'язку рівнів розвитку пізнавальної активності із провідними видами мотивації до навчання у студентів першого курсу в процесі їх навчальної діяльності.

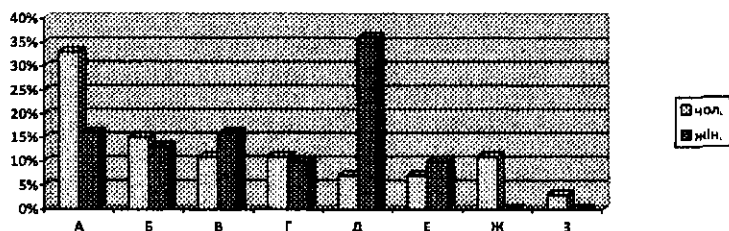
Дослідження проводиться за допомогою анкети вивчення мотивів навчальної діяльності Б. К. Пашнева [3] та опитувальника вивчення рівня пізнавальної активності Б. К. Пашнева [3]. Загалом дослідженням було охоплено 90 студентів-медиків першого курсу середній вік яких складає 17 років.

За результатами опитувальника вивчення рівня пізнавальної активності було виявлено, що як серед дівчат, так і серед юнаків, переважає середній рівень пізнавальної активності (67%), із низьким рівнем пізнавальної активності – 20% досліджуваних, а із високим – 13% студентів-першокурсників.

Особливості розподілу мотивів навчальної діяльності, яким найбільше і найменше віддається перевага юнаками та дівчатами, які навчаються на першому курсі медичного університету, за результатами анкети вивчення мотивів навчальної діяльності Б. К. Пашнева, представлені у вигляді гістограми на рисунку 1.

Як показують результати розподілу провідних мотивів навчальної діяльності студентів-першокурсників, провідним мотивом навчання серед юнаків є мотиви зовнішнього примушення (А), а дівчат – мотиви матеріального благополуччя (Д). Тобто, домінуючими для студентів-першокурсників є мотиви із зовнішньою мотивацією навчання. Визначений розподіл навчальних мотивів може бути свідченням того, що для студентів, що навчаються на першому курсі університету характерна менша визначеність образу майбутнього, більша залежність від батьків (домінування мотивів типу А і Д) і недостатньо стійкою внутрішньою мотивацією навчання.

Для аналізу особливостей взаємозв'язку рівня пізнавальної активності з домінуючими мотивами навчання студентів-першокурсників нами було проведено статистичний аналіз результатів дослідження за допомогою методу лінійної кореляції Пірсона. Було виявлено наявність позитивного кореляційного зв'язку ($p=0,015$) між рівнем пізнавальної активності студентів та домінуючим пізнавальним мотивом навчання (мотив типу В).

Примітка: Дані на рисунку представлені у відсотках від загальної кількості виборів юнаків та дівчат; А – мотиви зовнішнього примушення, уникнення покарання; Б – мотив соціально орієнтований, обов'язку й відповідальності; В – мотив пізнавальний; Г – мотиви престижу; Д – мотиви матеріального благополуччя; Е – мотиви отримання інформації; Ж – мотиви досягнення успіху; З – мотиви орієнтації на соціально залежну поведінку.

Рис. 2.4 Розподіл провідних мотивів навчальної діяльності серед учнів 9-го та 10-го класів.

Ці дані є свідченням того, що зі зростанням рівня пізнавальної активності домінуючими мотивами навчальної діяльності виявляються пізнавальні мотиви у навчанні. Тобто розвиток внутрішньої мотивації у навчанні, бажання навчатись заради пізнання, набуття нової інформації прямо пропорційно залежить від рівня пізнавальної активності студентів. З огляду мети нашого дослідження, виявлені статистичні закономірності дозволяють констатувати, що у досліджуваній групі студентів-першокурсників виявляється сприятлива «картина» розвитку їх пізнавальної активності та внутрішньої мотивації до навчання в університеті. Відомим є той факт, що із переважанням внутрішньої мотивації в навчанні студент може вчитися із задоволенням навіть всупереч несприятливим зовнішнім стимулам, а це є пріоритетною передумовою творчого й повноцінного навчання.

Література:

1. Лозова В. І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – 2-е вид. доп. – Харків: «ОВС», 2000. – 175 с.
2. Матюшкин А. М. Психологическая структура, динамика и развитие познавательной активности. // Вопросы психологии, 1982, № 4, С.5-17.
3. Пашнев Б. К. Психодиагностика. – Ростов-на-Дону: Изд-во «Феникс», 2010. – 320 с. (Психологический практикум).
4. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. – СПб: Изд-во «Питер», 2000. – 253 с.
5. Щукина Г.И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе. – М.: Просвещение, 1999. – 185 с.

PSYCHOLOGIA ROZWOJU

Ст. преподаватели Исакова Е.К., Лазаренко Д.В.,
Северо-Казахстанский государственный университет им. М. Козыбаева,
Республика Казахстан, г. Петропавловск

SOCIAL ADAPTATION OF THE TEENAGERS WITH MENTALLY RETARDED

One of global problems and disputed situations of modern mankind is the problem of preservation of the human person in becoming complicated processes of its social life. The ability to live of the teenager in XXI century frequently proceeds in conditions of a growing pressure connected to sharp change of a social situation, necessity of fast acceptance of the important decisions, change of spheres of social life, constant collision in his consciousness of the different programs and cultural traditions. In these circumstances important meaning in system of regulation of behaviour of the man get his normal physical and mental life [1].

Therefore any corporal lack not only changes the attitude of the man to the world, but also has an effect for the relations with the people. The organic defect or vice, is realized as social abnormality of behaviour. Even in family such child is, first of all, especial child, to him there is exclusive, not such, the relation as to other children. His misfortune before all changes a social position in family.

Now deterioration of ecological conditions, line of unsolved socio economic, psychological-pedagogical and medical problems promote increase of number of children with the limited opportunities, making this problem especially urgent. The importance of this problem is given reason by the convincing statistical data, in which the precisely expressed tendency to increase of number of the invalids is looked through. This circumstance makes to a paramount question on process of the adaptation of the teenagers with the various forms of underdevelopment of a brain by social environment, about their relations and dialogue with the environmental people. Therefore it is necessary to study influence of social conditions on process of social adaptation of the person mentally retarded of the teenager [2, p.5].

In time adjusted correctional-rehabilitational the activity is capable to render significant influence on the person of the teenagers with mentally retarded.

It is expedient to build correctional work during formation at children of general educational and labour knowledge, skills; and also on interest adequate age features, useful to children the contents upbringing measures.

It is especially important to ensure conscious, active, interested and independent performance with children of the various tasks in conditions of special organization by their subject-practical, mental and speech activity. The basic meaning has mainte-